

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-12>

УДК 353:351.82

Новікова Марина Миколаївна,

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту і публічного адміністрування

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова,

вулиця Маршала Бажанова, 17, м. Харків, 61002, Україна

e-mail: novikova@kname.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-5939-0926>**Манойленко Олександр Володимирович,**

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і фінансів

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»,

вулиця Кирпичова, 2, м. Харків, 61000, Україна

e-mail: aleksyman@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-5979-4077>**Соболь Роман Георгійович,**

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри публічної політики

навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: sobol_roma@ukr.net <https://orcid.org/0000-0002-3176-3807>**Соболь Марія Романівна,**

студентка 3 курсу економічного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

вулиця Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна

e-mail: maresobol@gmail.com <https://orcid.org/0009-0001-3584-4380>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ НЕРІВНОМІРНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Анотація. Розглядається управлінський аспект концептуальних підходів нерівномірності регіонального розвитку. Нинішній стан управління регіональним розвитком характеризується як системна криза, під якою мається на увазі, що економіка одночасно перебуває в стані структурної, інституціональної, інвестиційної, боргової, соціальної й іншої криз.

Як цитувати: Новікова М. М., Манойленко О. В., Соболь Р. Г., Соболь М. Р. Концептуальні підходи нерівномірності регіонального розвитку: управлінський аспект. *Державне будівництво*. 2024. № 2 (36). С. 160–171. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-12>

In cites: Novikova, M.M., Manoylenko, O.V., Sobol, R.G., Sobol, M.R. (2024). Conceptual approaches to unevenness of regional development: management aspect. *State Formation*, no. 2 (36), 160–171. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-12> [in Ukrainian].

© Новікова М. М., Манойленко О. В., Соболь Р. Г., Соболь М. Р., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

У зв'язку з вищевикладеним це означає неприйнятність використання традиційної техніки екстраполяції сформованих тенденцій для прогнозування регіонального розвитку України та її окремих територій. Необхідний негайний перехід до нової методики прогнозування й управління регіональним розвитком, орієнтованого на пошук нових можливостей економічного зростання на основі активізації існуючих і створення нових конкурентних переваг української економіки.

Ключові слова: *регіоналістика, сталий розвиток, соціально-економічний розвиток територій, управління регіональним розвитком, механізм процесу управління, регіональна політика, регіоналізація.*

Постановка проблеми. Сьогодення позначене декількома неприємними розчаруваннями: війна не закінчилася з нашою перемогою, тривають обстріли українських міст, економіка ще більше скорочується без стабільного енергопостачання, масштабна відбудова так і не почалася (імовірно, вона не почалася до кінця війни і можлива наша перемога).

Але ми розуміємо, що перемога буде за нами, ми повинні відбудовуватися, ресурсів для цього у нас немає, тому ми можемо розраховувати, в першу чергу, на наших західних союзників і партнерів. Для того, щоб ця підтримка була цілеспрямованою та мала належне значення, Україна повинна дотримуватися певних правил, які є ключовими в Європейському Союзі, створювати та розвивати інституції, здатні дотримуватись цих правил, і, перш за все, розробку та реалізацію Відбудови України і політики розвитку відповідають інтересам людини, базуються на даних і не суперечать основній інвестиційній політиці ЄС – згуртованості та регіонального розвитку.

Управління розвитком становить необхідну підсистему нової системи управління економіки, що включає: індикативне планування регіонального розвитку, процедури вибору й реалізації пріоритетів економічної політики, механізми стимулювання науково-технічного прогресу й інноваційної активності, інші інструменти державної політики зростання. Без активно функціонуючої підсистеми розвитку заходи щодо підйому інвестиційної активності й поживлення виробництва будуть позбавлені необхідної цілеспрямованості, що істотно знизить їх ефективність. У сучасних умовах політика розвитку економіки України повинна забезпечити формування ініціюючого імпульсу підйому інноваційно-інвестиційної активності, необхідного для виходу економіки на траєкторію стійкого економічного зростання.

Великі розміри держави й виняткова територіальна диференціація умов життєдіяльності населення й діяльності господарюючих суб'єктів визначає істотні розходження між окремими регіонами України й необхідність обліку в державному регулюванні регіонального розвитку специфічних особливостей окремих регіонів. Однак працювати з кожним окремо взятим регіоном досить важко. Доцільніше мати справи з однорідними за деякою системою ознак і критеріїв регіонального розширення. Це забезпечить економію управлінської праці й буде сприяти встановленню більше справедливих і раціональних відносин центра з регіонами,

зменшити взаємні претензії регіонів. Тому важливим є чітке визначення цієї системи ознак і критеріїв регіонального розшарування груп регіонів, розробка типологічних класифікацій регіонів України за різними критеріями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У ході наукової розвідки було типізовано такі опрацювання визначних учених, як Білик Р., Варналій З., Гросул В., Качмарський Є., Мельник А., Раєвська О., Чаговець В., Чаговець Л.

Однак, незважаючи на їх великий діапазон і не занижуючи значення й цінності внеску вказаних дослідників, слід зауважити, що теоретичні та практичні концепції процесу управління регіональним піднесенням досліджені замало.

Аналізуючи практичну й наукову діяльність учених, слід зазначити, що всі праці сконцентровані головним чином на теоретичних аспектах управління соціально- економічного розвитку.

Поза увагою залишається таке важливе питання, як управління нерівномірності економічного розвитку окремих територій.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття сутності нерівномірності регіонального розвитку як об'єкта управління, визначення концептуальних підходів вдосконалення прогнозування макроекономічної динаміки й формування політики сталого економічного зростання.

Виклад основного матеріалу.

Нерівномірність регіонального розвитку є однією з основних проблем економічного розвитку країн. Вона виникає через різні фактори, такі як економічні, соціальні, демографічні та географічні умови. Управлінський аспект цієї проблеми полягає в розробці та реалізації стратегій, які допоможуть збалансувати розвиток різних регіонів. Розглянемо декілька концептуальних підходів до розв'язання цієї проблеми.

1. Теорія центральних місць

Ця теорія, запропонована Вальтером Крісталлером, описує, як економічна діяльність розподіляється у просторі і як формуються міські центри [1]. Центральні місця забезпечують послуги та товари для навколишніх територій. Управлінські рішення можуть включати створення інфраструктури для підтримки таких центральних місць і підвищення їх зв'язності з периферійними регіонами.

2. Теорія кластерів

Запропонована Майклом Портером, ця теорія фокусується на формуванні економічних кластерів – груп підприємств, які працюють в одній галузі та розташовані в географічній близькості. Управлінські заходи можуть включати підтримку розвитку кластерів через інвестиції в дослідження, освіту та інфраструктуру.

3. Теорія залежності

Цей підхід розглядає, як історичні та структурні фактори призводять до нерівномірного розвитку. Вважається, що периферійні регіони залежать від центральних регіонів, що спричиняє їх відсталість. Управлінські заходи можуть бути спрямовані на зміну структурних відносин та сприяння більш самостійного розвитку периферійних регіонів.

4. Полюси зростання

Ця теорія, запропонована Франсуа Перу, стверджує, що економічний розвиток концентрується в «полюсах зростання», які потім стимулюють розвиток навколишніх регіонів. Управлінський аспект полягає у створенні та підтримці таких полюсів зростання через інвестиції, підтримку інновацій та залучення бізнесу.

5. Просторове планування та регіональна політика

Цей підхід передбачає інтегроване планування розвитку територій з урахуванням їх специфічних особливостей. Управлінські заходи можуть включати розробку регіональних стратегій розвитку, децентралізацію управління та підвищення ролі місцевих громад у прийнятті рішень.

6. Соціально-економічне вирівнювання

Цей підхід спрямований на зменшення соціально-економічної нерівності між регіонами. Управлінські заходи можуть включати соціальні програми, перерозподіл фінансових ресурсів, підтримку малого та середнього бізнесу, а також розвиток людського капіталу.

Управлінські заходи та інструменти:

1. Інфраструктурні інвестиції: Розвиток транспортної, комунікаційної та соціальної інфраструктури.

2. Податкові стимули: Надання податкових пільг для стимулювання інвестицій у відсталих регіонах.

3. Фінансова підтримка: Виділення грантів, субсидій та кредитів для розвитку бізнесу та інфраструктури.

4. Освіта та навчання: Підвищення рівня освіти та професійної підготовки населення.

5. Інновації та дослідження: Підтримка науково-дослідних робіт та інноваційних проектів.

Концептуальні підходи до цієї проблеми включають різні теорії та стратегії, які мають на меті забезпечити збалансований розвиток усіх регіонів [2]. Ось кілька основних концептуальних підходів та управлінських аспектів:

1. Теорія регіонального розвитку

– Неокласична теорія: Відповідно до цієї теорії, ринок самостійно забезпечує ефективний розподіл ресурсів між регіонами через механізм попиту та пропозиції. Вважається, що економічні сили автоматично вирівнюють диспропорції у розвитку регіонів.

– Теорія кумулятивного зростання: Передбачає, що багатші регіони мають тенденцію розвиватися швидше через наявність більш розвиненої інфраструктури, вищої концентрації капіталу та кваліфікованої робочої сили.

– Теорія поляризації: Вказує на те, що економічне зростання концентрується у певних «полюсах» розвитку, що веде до поглиблення нерівності між регіонами.

2. Політики та стратегії вирівнювання

– Регіональна політика: Державні заходи, спрямовані на підтримку менш розвинених регіонів через інвестиції в інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я тощо.

– Децентралізація: Передача більше повноважень та ресурсів на місцевий рівень з метою підвищення ефективності управління та задоволення потреб місцевого населення.

– Розвиток кластерів: Підтримка формування кластерів, тобто географічної концентрації взаємопов'язаних підприємств, постачальників та асоційованих інститутів в певній сфері.

3. Управлінський аспект

– Стратегічне планування: Розробка довгострокових стратегій розвитку регіонів з урахуванням їх унікальних особливостей, ресурсів та потенціалу.

– Моніторинг та оцінка: Регулярний моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів та оцінка ефективності прийнятих заходів з метою коригування політик.

– Інклюзивний підхід: Забезпечення участі місцевих громад у процесі прийняття рішень та розробці регіональних стратегій розвитку.

4. Інноваційний розвиток

– Підтримка стартапів та інноваційних підприємств: Забезпечення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу в менш розвинених регіонах.

– Інвестиції в дослідження та розвиток: Збільшення фінансування науково-дослідних інститутів та університетів для стимулювання технологічного прогресу.

5. Міжнародний досвід

– Європейський Союз: Політика згуртованості ЄС, яка включає структурні фонди, спрямовані на вирівнювання рівня розвитку різних регіонів.

– США: Федеральна система грантів та субсидій для підтримки економічного розвитку відсталих регіонів [3].

Ефективне управління нерівномірністю регіонального розвитку потребує комплексного підходу, що включає економічні, соціальні та політичні аспекти, а також активну участь всіх зацікавлених сторін.

Реалізація цих концептуальних підходів та управлінських заходів може допомогти збалансувати регіональний розвиток, підвищити рівень життя населення в усіх регіонах та забезпечити сталий економічний розвиток країни в цілому [4].

Важливими є такі фундаментальні особливості економічного розвитку як об'єкта управління: нелінійність, нерівномірність, невизначеність, альтернативність. Ці особливості характеризуються ключовою роллю науково-технічного прогресу у забезпеченні сучасного економічного зростання.

Проаналізуємо їх більш докладно з метою визначення змістовних закономірностей економічного розвитку.

Нерівномірність економічного розвитку досліджена в теоріях довгих хвиль економічної кон'юнктури. Вчені вперше запропонували теоретичну схему пояснення низькочастотних коливань, пов'язував їх із циклічністю відтворення капітальних благ тривалого користування, що періодично відбуваються та відновлення яких викликає тривалі відхилення економіки від стану рівноваги [2].

Пізніше Й. Шумпетер пояснював тривалі відхилення економіки від стану рівноваги, що виявляються в низькочастотних коливаннях кон'юнктури, концентрацією, яка відбувається періодично, у кластери та їх подальшим синхронним поширенням [3].

Згодом механізм генерування інновацій як основний фактор макроекономічної динаміки був досліджений більш повно, що дало змогу розкрити ряд важливих залежностей, які мають велике значення для вироблення ефективної політики економічного зростання [1; 4; 5].

Зокрема, показано, що впровадження базисних інновацій відбувається нерівномірно, більша їх частина концентрується у фазі депресії довгої хвилі. У наступних фазах з поширенням базисних інновацій відбувається "шторм", котрий завершується впровадженням так званих псевдоінновацій у фазі спаду. У цій фазі традиційні напрями науково-технічного прогресу виявляються вичерпаними, відповідні потреби - насиченими, нові технологічні можливості залишаються невизначеними.

Нерівномірність економічного зростання окремих територій в Україні пояснюється внутрішніми закономірностями функціонування ринкової економіки. Орієнтуючись на поточний прибуток, підприємства, як правило, керуються економічною кон'юнктурою, не враховуючи довгострокові альтернативи технічного розвитку. Впровадження радикальних інновацій вони починають тільки після різкого падіння ефективності капітальних вкладень у традиційних напрямках, коли накопичені значні надлишкові потужності. Отже уникнути глибокої депресії не вдається у фазі депресії впровадження базисних інновацій виявляється єдиною можливістю. Прибуткового інвестування й, зрештою "нововведення переборюють депресію [4]. Але виникає це коли вже не вдається запобігти великим економічним втратам у результаті масового знецінення капіталу й кваліфікації кадрів, зайнятих у застарілих і неефективних виробництвах.

Ці закономірності довгострокового техніко-економічного розвитку територій мають фундаментальне значення для макроекономічного прогнозування й розробки ефективної політики економічного зростання окремих територій. Остання повинна істотно варіюватися залежно від стану економіки. Зокрема, під час депресії головним завданням є стимулювання інновацій, що формують нову траєкторію економічного підйому. Аналогічним чином повинні варіюватися й методи прогнозування економічного розвитку. Зокрема, екстраполяція може ефективно використовуватися тільки в періоди

стійкого зростання, коли траєкторія економічного розвитку стабільна й розширення виробничо-технологічної системи, яка становить її основу, має високу інерцію.

З аналізу механізму нерівномірності економічного зростання окремих територій но, що у формуванні траєкторії соціально. економічного розвитку депресія Виконує роль генератора інновацій, що становлять технологічний базис подальшого етапу економічного зростання. У фазі депресії звичайна в ринковій економіці стратегія підприємницької поведінки, спрямована на максимізацію прибутку, змінюється на стратегію мінімізації втрат і невизначеності. При цьому через вичерпання можливостей інновацій для поліпшення продукції в традиційних напрямках техніки в цій фазі менш ризикованими виявляються радикальні нововведення. Під час депресії загальний рівень ризикованості інвестицій підвищується.

Соціологія оперує таким поняттям, як соціальна диференціація – це одне з основних понять соціології, що позначає систему ознак і критеріїв соціального розшарування, нерівності в суспільстві, соціальну структуру суспільства; галузь соціології [5]. При цьому розрізняють "одномірну диференціацію", коли групи визначаються на основі якої-небудь однієї ознаки, і "багатомірну диференціацію", обумовлену сукупністю ознак.

Вважаємо за доцільне, застосовувати поняття диференціації територіальних утворень щодо здійснення ефективного управління регіональним розвитком територій.

Отже, під диференціацією територіальних утворень будемо розуміти процес здійснення соціально-економічної типологізації територій за допомогою відповідної системи ознак і критеріїв.

Диференціація територіальних утворень повинна бути покладена в основу регіональної політики (для того щоб вона була однаковою стосовно однотипних регіонів), в основу диференційного механізму управління регіональним розвитком територій.

Питаннями диференціації регіонів постійно займаються вітчизняні та зарубіжні вчені в галузі управління регіональним розвитком.

Ряд українських економістів пропонують в основу диференціації територіальних утворень покласти такі критерії [2]:

1. рівень економічного розвитку;
2. розташування ознак на території, що формує регіони;
3. темпи зростання населення;
4. тип регіональної структури економіки;
5. коефіцієнт щільності населення;
6. темпи економічного розвитку;
7. тип спеціалізації виробництва.

А. Мельник до основних показників, що використовуються для типізації регіонів, відносить [5]:

1. наявність ресурсів природничих;
2. рівень економічного та соціального розвитку;
3. економічна структура;
4. екологічний стан регіону;
5. рівень розвитку виробничо-господарської інфраструктури;
6. демографічна ситуація.

Так, деякі вчені пропонують здійснювати процес диференціації територіальних утворень за їх функціональною роллю та соціально-економічним змістом, виокремлюючи з територій адміністративно-господарські та виробничо-господарські території [6]. На їхню думку, до адміністративно-економічних районів належать регіони, які мають свої органи державного управління та відносно розвинену економіку.

Під виробничо-економічними районами автори розуміють одну з форм територіальної організації продуктивних сил і об'єкт перспективного територіального планування і прогнозування, розробку генеральних схем розміщення і розвитку продуктивних сил країни [7].

Це велика територія з більш-менш однорідними природними ресурсами, характерним напрямом розвитку продуктивних сил, заснованим на поєднанні комплексу природних ресурсів з економічною, виробничою та соціальною інфраструктурою, а також досить високим рівнем внутрішньо-регіонального виробництва і економічні відносини. Такий підхід до класифікації регіонів є дещо спрощеним і не може бути використаний для потреб державного управління регіональним розвитком, а лише для дослідження окремих сторін регіональної економіки.

Слід зазначити, що вчені пропонують більш комплексний та обґрунтований підхід до диференціації територіальних утворень [8]. Цей підхід носить тривимірний характер, тобто базується на трьох класифікаційних ознаках. Класифікаційні ознаки мають не лише теоретичне, а й важливе прикладне значення, оскільки дають змогу визначити найбільш прийнятні методи управління регіональним розвитком для кожного типу регіону.

З погляду публічного управління регіонального розвитку регіонів поділ їх на відсталі і депресивні має принципове значення [9]. У порівнянні з аграрними й аграрно-індустріальними районами депресивні являють собою більше благодатний об'єкт регіональної політики, тому що в них можливе використання агломераційного ефекту від уже існуючої інфраструктури й основних фондів [10].

Як правило, необхідно не створювати виробничі потужності, а лише модернізувати їх, не готувати нові кадри, а перепідготовляти наявні. У відсталих районах немає необхідних центрів розвитку, які здатні завдяки невеликим короткостроковим уливанням генерувати новий розвиток.

Ще однією відмінністю сучасних депресивних регіонів від слаборозвинених є відносно невеликі розміри [3].

Відповідно до наведеної типології, це території з вкрай низьким рівнем розвитку економіки та життя населення, слабкою економічною активністю, недостатньо диверсифікованою галузевою структурою промисловості та сильним відставанням від інших регіонів за рівнем виробництва та технічний потенціал і рівень розвитку соціальної інфраструктури [11]. Ознаками, що характеризують цей тип регіонів, є відносні показники обсягу суспільного виробництва на душу населення, грошових доходів населення та загальної суми основних фондів.

До депресивних територій належать території з відносно високим економічним потенціалом, значною часткою промислового виробництва в структурі економіки та відносно високим рівнем кваліфікації місцевої робочої сили, які відстали через низьку конкурентоспроможність профільних галузей, що страждають від глибока і тривала економічна криза, мають високий рівень безробіття (переважно структурного), низьку інвестиційну активність і відносно низьку середню забезпеченість домогосподарства на душу населення [12]. До цієї групи територій належать дореформені кризові регіони (існували до початку 90-х років минулого століття) та нові кризові регіони, в яких лише в останні роки проявляється стійка тенденція до зниження економічної активності [4].

Якщо Україна, не зможе забезпечити необхідний рівень відтворення населення розвитку науки та якості інформаційного середовища, то буде приречена на нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін глибоку залежність від зовнішніх фінансових й інформаційних центрів і збереже за собою головним чином функції джерела природної сировини й людського матеріалу для транснаціональних корпорацій розвинених країн, що концентрують глобальний інтелектуальний потенціал.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, усі ці тенденції створюють тло, на якому повинне здійснюватися прогнозування макроекономічної динаміки й формуватися політика економічного зростання окремих територій. Розуміння й конструктивне використання закономірностей сучасного економічного розвитку й обумовлених ними глобальних тенденцій має стати необхідним елементом методології макроекономічного прогнозування.

Нинішній стан управління регіональним розвитком характеризується як системна криза, під якою мається на увазі, що економіка одночасно перебуває в стані структурної, інституціональної, інвестиційної, боргової, соціальної й іншої криз. У зв'язку з вищевикладеним це означає неприйнятність використання традиційної техніки екстраполяції сформованих тенденцій для прогнозування регіонального розвитку України та її окремих територій. Як було показано вище, екстраполяція сформованих тенденцій не дає змоги виявити альтернативи розвитку економіки, розкрити нові можливості регіонального зростання, виявити перспективні нововведення, які можуть забезпечити подолання депресії й вихід на траєкторію стійкого регіонального розвитку.

В умовах депресії екстраполяція тенденцій регіонального спаду набуває характеру прогнозу, що самоздійснюється, як у план очікувань ділових кіл, уряду й населення так і в плані використання основних інструментів управління регіональним розвитком – бюджету плану грошової пропозиції, політики доходів тощо. Орієнтуючись на збереження депресивних тенденцій, економічні агенти й держава скорочують витрати й гальмують інвестиційну активність, що спричиняє ще більше поглиблення депресії.

Необхідний негайний перехід до нової методики прогнозування й управління регіональним розвитком, орієнтованого на пошук нових можливостей економічного зростання на основі активізації існуючих і створення нових конкурентних переваг української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варналій З. С., Білик Р. Р. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України : монографія. Чернівці : Технодрук, 2018. 456 с.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2007. 820 с.
3. Качмарський Є. І. Трансформації інституційного забезпечення регіональної політики в Україні. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2023. Вип. 93. С. 202–215.
4. Кваша О. П. Державна регіональна політика України: нова парадигма в умовах євроінтеграційного вибору. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2022. Вип. 40. С. 12–16.
5. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення : монографія / кол. авт. ; за ред. д. е. н., проф. А. Ф. Мельник. Тернопіль : Економічна думка, 2003. 608 с.
6. Регіони України: проблеми та пріоритети регіонального розвитку : монографія / за ред. З. В. Варналія. Київ : Знання України, 2005. 498 с.
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
8. Регіональна політика та вимоги ЄС: що потрібно зробити Україні, 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/30/7158909/>
9. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. 400 с.
10. Отенко В. І. Моделі оцінки асиметричності соціально-економічного розвитку регіону як загрози його економічної // Моделі оцінки та аналізу складних соціально-економічних систем : монографія; за ред. докт. екон. наук, проф. В. С. Пономаренка, докт. екон. наук, проф. Т. С. Клебанової, докт. екон. наук, проф. Н. А. Кізіма. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. С. 275–288.
11. Гросул В. А., Чаговець В. В., Чаговець Л. О. Модель обґрунтування управлінських рішень щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки методами нечіткої логіки // Економічна кібернетика: моделювання соціально-економічних систем : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук, К. Ф. Ковальчука. Дніпро : Пороги, 2017. С. 194–209.
12. Раєвнева О. В. Диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України: інструментарій оцінювання та регулювання: монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. 58 с.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2024 р.

Стаття рекомендована до друку 15.10.2024 р.

Novikova M. M.,

Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy,
17 Marshala Bazhanova street, Kharkiv, 61002, Ukraine
e-mail: novikova@kname.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-5939-0926>

Manoylenko O. V.,

Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Accounting and Finance National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute",
2 Kirpychova street, Kharkiv, 61002, Ukraine
e-mail: aleksyman@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-5979-4077>

Sobol R. G.,

PhD in Public Administration,
Associate Professor of the Public Policy Department,
Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration»,
V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: sobol_roma@ukr.net <https://orcid.org/0000-0002-3176-3807>

Sobol M. R.,

2nd year student of the Faculty of Economics
of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60 Street Volodymyrska, Kyiv, 01033, Ukraine
e-mail: maresobol@gmail.com <https://orcid.org/0009-0001-3584-4380>

APPLICATION OF THE US EXPERIENCE IN THE USA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENSURING THE NATIONAL INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

Annotation. The article considers the managerial aspect of conceptual approaches to the unevenness of regional development. The current state of regional development management is characterized as a systemic crisis, which means that the economy is simultaneously in a state of structural, institutional, investment, debt, social and other crises. In connection with the above, this means the inadmissibility of using the traditional technique of extrapolation of formed trends for forecasting the regional development of Ukraine and its individual territories. An immediate transition to a new method of forecasting and management of regional development, focused on the search for new opportunities for economic growth based on the activation of existing and creation of new competitive advantages of the Ukrainian economy, is necessary.

Keywords: *regionalism, sustainable development, socio-economic development of territories, regional development management, management process mechanism, regional policy, regionalization.*

REFERENCES

1. Varnaliy, Z.S., Bilyk, R.R. (2018). Economic Security and Competitiveness of the Regions of Ukraine : a monograph. Chernivtsi: Technodruk.. [in Ukraine].
2. State Regional Policy of Ukraine: Peculiarities and Strategic Priorities (2007). Z.S. Varnaliya (Ed.). Kyiv: NISD. [in Ukraine].
3. Kachmarskiy, E.I. (2023). Transformations of institutional support for regional policy in Ukraine. *State and law. Legal and political sciences*, vyp. 93, 202–215. [in Ukraine].
4. Kvasha, O.P. (2022). State Regional Policy of Ukraine: a New Paradigm in the Context of European Integration Choice. *Sotsialno-humanitarnyy vi-snyk*, vyp. 40, 12–16. [in Ukraine].

5. Melnik A. (2003). State Regional Policy of Ukraine: a New Paradigm in the Context of European Integration Choice. *Social and Humanitarian Herald*. Ternopil: Economic Thought. [in Ukraine].
6. Regions of Ukraine: problems and priorities of regional development. (2005). Z. S. Varnaliya (Ed). Kyiv: Znannya Ukraini. [in Ukraine].
7. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 05.08.2020 № 695. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
8. Rehionalna polityka ta vymohy EU: shcho potribno zrobyty Uk-rayini. (2023). URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/30/7158909/>
9. Upravlinnya rehionalnym rozvytkom: problemy ta perspektyvy: monohrafiya (2013). za zah. red. dokt. ekon. nauk, profesora Havkalovoyi N.L. Khar-kiv: Vyd. KHNEU im. S. Kuznetsya. [in Ukraine].
10. Otenko, V.I. (2013). Models for Assessing the Asymmetry of Socio-Economic Development of a Region as a Threat to its Economic Development // Models for Assessment and Analysis of Complex Socio-Economic Systems: monohrafiya, V.S. Ponomarenka, T.S. Klebanovoyi, N.A. Kizima (Eds.). Kharkiv: VD «IN-ZHEK». 275–288. [in Ukraine].
11. Hrosul, V.A., Chahovets V.V., Chahovets L.O. (2017). A model for substantiating managerial decisions to ensure financial and economic security using fuzzy logic methods // Economic Cybernetics: Modeling of Socio-Economic Systems: kolektyvna monohrafiya. L.M. Savchuk, K.F. Kovalchuka (Eds.). Dnipro: Porohy, 194–209. [in Ukraine].
12. Rayevnyeva, O.V. (2014). Disproportionality of socio-economic development of Ukraine's regions: tools for assessment and regulation: monohrafiya. Kharkiv: VD «INZHEK». [in Ukraine].

The article was received by the editors 03.09.2024.

The article is recommended for printing 15.10.2024.